— Ну, Дениску,— мовив якось батько,— збирайся на полювання, ввечері їдемо. Хлопець спершу не повірив — батько обіцяв і раніше, що, мовляв, дочекаються слушного дня та й вирушать. Обіцяти обіцяв, а на полюванні Дениско так іще ні разу й не був.

— І куди ти його візьмеш? — обізвалась мати.— Воно ще мале, щоб по снігах бродити. Пішло восени до школи, а до науки не дуже береться, не те що людські діти.

Дениско зразу ж витягнув букваря з ранця, розгорнув — і одним оком у книжку дивиться, а другим — на батька.

— Завтра неділя, то спробуємо,— примирливо сказав батько й підморгнув Денискові.

— З чого ж ви стрілятимете? З віника чи з рогача? Де дістанете рушницю, коли своєї нема?

— Ми ж до Лук'яна поїдемо, до лісника, а в нього знайдеться для нас дробовик Правда, Дениску?

Дениско лиш мовчки головою покивав, а в самого очі сяяли, й лице теж зайнялось радістю. Влітку вони з батьком уже їздили в ліс до Лук'яна — тоді батько з лісником говорили про те, де саме в лісі можна випасати колгоспну череду. Й тепер перед хлоп'ячим зором постав високий, чорнобородий, циганської смаглості чоловік, що часто посміювався, відкриваючи в усмішці великі білі зуби.

— То готуйся, Дениску,— повторив батько,— ввечері й рушимо.

Скільки ж того вечора чекати? Вже, либонь, стоїть вечір надворі, заглядає в хату темними, примруженими очима. А може, то ще не вечір, бо небо затягнуте хмарами-примарами...

Посутеніло, як під вікнами рипнуло полоззям саней... Батько зайшов до хати з батогом у руках, шапка в інеї, брови теж в інеї, ніби сливові гіллячки. Дениско прожогом скочив од столу, облишивши уроки, і вже однією ногою в валянок залазить, ;і рукою — кожушок тягне.

— Е-е, ні, так я тебе не пущу,— мати йому— В цій одягачці і іе тільки тіло, а й душу заморозиш. Одягай зверху ще й моє і іальто.

Дениско не заперечував — радий, що мати вже не свариться. Нацупив і пальто й тепер стояв на місці, бо не міг поворухнутись.

— Це ж і не ступлю, а полювати як? — пробурчав. Батько з матір'ю перезирнулись — і засміялись.

— Якось воно буде,—сказав батько і, взявши Дениска на руки, виніс надвір, посадовив на сани.

— Ноги йому соломою вкрий,— наказувала мати з порога.— А як замерзне, то хай додому не повертається!

— Д-о-обре! — пообіцяв Дениско.

Сани рушили— і все почало віддалятись: мати на порозі, що від холоду щулилась, заметене подвір'я, порожнє лелече гніздо на хаті, затушкані в пухкий сніг осокори. А потім село полетіло назад, наче раптово хтось причепив йому крила й воно кинулося в політ. Коли сани бігли хутчіш, то село й зовсім шпарко летіло, а як повільніше котилися сани, то й село було не таке спритне в своєму льоті. Батько батіжком помахував, навіть не торкаючись кінських боків, вони, коненята, наче самі наддавали ходу. Аж сльози в Дениска виступили з очей, аж гострі шпильочки взялись поколювати щоки.

Село вже позацвітало вечірніми вогнями, схожими на золотенькі жалібні квітки, й ці квітки проскакували мимо Дениска, то по одній, то

цілими букетами, ось майнула остання квіточка на чиємусь подвір'ї' — й вони вже в полі, посеред густо-синьої темряви, що розіллялась по білих снігах.

— Тату, ще хутчіш! — крикнув Дениско, сповнений радістю від цього швидкого льоту, передчуваючи щасливі пригоди, які, звісно ж, чекали його попереду.

Батько почув, батіг засвистів-затьохкав над кіньми, вони мало вскач не пустились — і вечірнє поле прожогом, зі скаженою швидкістю полетіло мимо Дениска, й утворений від того льоту вітер заплющив Денискові очі, й він приклав до обличчя рукавиці, наче намагався захиститись, і засміявся — від збудження, від щастя.

Батько, обернувшись, приглянувся до нього, а потім притримав коней...

В'їхали в ліс, коли вже посутеніло. Таємничі дерева позмерзали так, либонь, що й гілочкою не могло ворухнути жодне. Дорога слалась по горбах, і сани то хутенько пірнали вниз, то поволі п'ялись угору, й Денискові, що раз у раз заплющував од насолоди очі, здавалось, наче пливе по велетенському білому морю, й оце хвилі так розгойдують його з саньми та кіньми.

Лісникова хата стояла край дороги, дерева повідступали від неї, ніби не зважувались підійти. Й тільки батько припинив коней, як із-поміж ялин вийшов лижник і, раз та вдруге попхнувшись палицями, вже опинився коло них. Великий, бородатий, з очима, що набрякли пружним та свіжим світлом, він був дуже схожий на дядька Лук'яна. А коли задер угору вуха шапки і всміхнувся, то Дениско й зовсім упевнився, що це не хто інший, а дядько Лук'ян.

— На полювання приїхали,— сказав батько.— Щось побачимо в твоєму лісі чи все порозбігалось?

— Поприбігає, коли довідається, що такі мисливці, як ви, поприїжджали,— мовив лісник,— Заїжджайте в двір та коней ставте в хлів!.. А я тебе заждався, вже думав, що не приїдеш...

— Чекав, поки твої вовки попідростають,— весело відповів батько й нокнув на коней.

Лук'ян жив лише зі своєю старою матір'ю, сім'ї в нього не було. Старенька зразу ж узялась роздягати Дениска, щось приказуючи та зітхаючи, й Дениско не міг утямити, що каже, бо вона шепелявила та й голос мала хрипкенький, простуджений, наче силоміць витягувала його з грудей, а голос не хотів лізти.

Потім зладнала на стіл і сказала, щоб сідали вечеряти, бо хоч село недалеко, та все-таки в дорозі мали натомитись, на те вона й дорога.

Чого тільки не наслухався Дениско того вечора від лісника! Бабуся вешталась по хаті, палила в печі, щоб тепліше було, а Лук'ян усе розказував і розказував батькові, як живеться самотиною в лісі.

— Кози приходять до самісінької хати, стануть під стіжком сіна й смикають. Я йду з хати чи до хати — вони не зважають. Вже звикли до мене...

— А багато кіз?

— О, вистачає! Там двоє ледь не позамерзало, та я їх у хліві тримаю, коло корови. Й нічого, не бояться.

— Я заводив коней, то не бачив,— сказав батько.— Де ж це вони там?

— Не бачив, бо не видно... Ось трохи потеплішає, то повипускаю, хай біжать на волю.

— Хіба тільки цієї зими він тримає їх у хліві? — докинула старенька й своє слово,— Минулої зими теж підгодовували та доглядали... Ато притягне лелеку з болота, ну така вже калічка, що й ходити не годна, і теж лікує... Отого з потрощеною ногою пам'ятаєш? — зверталась до Лук'яна.— Ти йому палички поприв'язував до скаліченої ноги — й зажило, полетів у божий світ!

— Було,— тільки й мовив Лук'ян. І замислився.

Вже мали вкладатися спати. Лісник сказав своїй старенькій матері, щоб двері хатні й сінешні повідчиняла, бо наче надворі не холодно, а напалено так, що дихнути немає чим...

Дениско спав, і снилась йому рідна хата, наче квітками в ній не тільки сіни розмальовано, а й стіни всі, навіть стеля. Й ті квіти не просто собі намальовані, а вони ворушаться та погойдуються, як од вітру, й пахнуть, немов справжні. Дениско вві сні думав, що це мати такими квітками прибрала хату, й було йому добре, щасливо. Та враз подуло холодом, квіти стали в'янути, й Дениско хотів сказати, щоб двері зачинили, бо знадвору тягне. Напружувався, щоб сказати слово, але ніяк не міг,— і зрештою прокинувся.

Досі ніхто в лісниковій хаті не зачинив дверей, і таки добряче вихололо. Дениско звівся в ліжку, щоб покликати батька, і, глянувши собі в ноги, нічого не міг утямити: там щось ворушилося живе, патлате й величезне, якась химера, якась потвора. Волосся на Денисковій голові стало сторчма, миттєво його обсипало морозом, і хлопець, нетямлячись, обома руками схопив ліжник і кинув на потвору, що тулилась мало не до його ніг.

Накинувши ліжник на химеру, Дениско прожогом скочив на підлогу і, дригонячи від страху, залементував не своїм голосом.

За якусь мить у хаті вже горіло світло, й на Дениска дивилося три пари спантеличених очей: бабині дивилися з печі, дядькові Лук'янові з лежанки (це він хутенько увімкнув електричний ліхтарик), а батькові — з широкої скрині, де йому було постелено.

Дениско стояв коло ослона і, не в змозі мовити й слова, тремтячим пальцем показував на ліжко, на якому ворушилась ковдра і щось із-під ковдри чи скавуліло, чи повискувало, чи сердито пирхало.

Лісник скочив із лежанки, батько — зі скрині. Обоє при-тисли ліжник Батько подивився на лісника, той непорозуміло глянув на батька. Під ліжником звивалося щось, намагаючись вирватися.

І раптом Лук'ян сказав:

— А побий мене грім, коли це не лисиця.

— Яка лисиця? — не втямив батько.

— А лисиця, яка ж іще лисиця!

— Де вона взялася в хаті?

— З лісу прийшла,— майже спокійно пояснив Лук'ян і навіть спробував усміхнутись.

— Ти... ти її знаєш? — і далі дивувався батько.

— Грець її знає, а не я. Приблукала, та й усе...

І він почав із усіх боків обгортати ліжником лисицю, щоб не могла вислизнути. Потім проробив маленьку дірку, щоб заглянути всередину, й покликав Дениска.

— А йди-но сюди, подивись, кого ти зловив.

Хоч Денискові вже й не страшно було, а проте ноги чомусь не хотіли нести його, ледве переставляв. Із дірочки в ковдрі глянули пекучі, гострі оченята, а шкіра на витягнутому писку сполохано здригалась.

— А чого вона... чого вона в хату прийшла? — запитав.

— Погрітись, бо змерзла.

— Та й коло мене лягла?

— Та й коло тебе лягла,— відповів Лук'ян і засміявся.

Той сміх розізлив бабу, яка все ще, заклякнувши, не злазила з печі.

— І чого смієшся? Дитину оте химороддя перелякало на смерть, може, й переляк доведеться виливати, а ти регочеш.

— Та він нічого не боїться, правда? — сказав заспокійливо батько.

Дениско якусь мить роздумував, що сказати, а потім відповів:

— Правда....

— А відважний у тебе хлопець,— похвалив лісник— Одразу здогадався ліжник на лисицю накинути.

— Він у мене такий кмітливий,— похвалив і батько. Лук'ян приніс із сіней грубий мішок, і вони з батьком витрусили лисицю з ліжника прямо в мішок

— От ми з тобою вполюємо щось чи ні, а Дениско вже вполював,— гомонів лісник— Та він із голими руками натворить чудес, йому й рушниця не потрібна.

Зав'язав мішок і виніс у сіни. Повернувшися, сказав:

— Я ту лисицю в діжку порожню посадив, накривкою накрив, хай попробує втекти... Може, не станемо дверей зачиняти, почекаємо, чи друга лисиця не забіжить? — пожартував.

Але на печі лісникові слова було сприйнято всерйоз:

— От безсовісний. І придумав таке! Хочеш дитину перелякати на смерть?

Баба, стогнучи, злізла з печі, босоніж прочалапала по долівці, зачинила сінешні двері, навіть хатні взяла на клямку. А потім сказала Денискові, щоб ішов спати до неї на піч, вона жодної лисиці не підпустить. Дениско слухняно поліз на піч, умостився під теплим кожухом, але зімкнути очей не міг.

— От скільки живу на світі,— спроквола обізвався в темряві Лук'ян,— а такого зі мною ще не бувало. Ти бач, яка! Не побоялася зайти в хату, щоб погрітись.

— А в тебе часом нема приручених? — Це вже батьків голос.

— Та ні, з лисами я не знаюсь.

Баба прошепотіла Денискові на вухо:

— Він із усіма звірами знається, бо серед них усеньке своє життя звікував. Інші люди як люди, все між собою та між собою, а для нього

вовки дорожчі...— Й голосніше прикрикнула в темряву хати: — Спіть уже там, а то спокою од вас нема!

Повмовкали, проте Денискові не спалося. Лежав із розплющеними очима, прислухався до свого дихання, до бабиного, та ще одним вухом намагався вловити, чи не вовтузиться там у сінях лисиця! Але нічого не чув, бо дядько Лук'ян аж у бочку запроторив її, а зверху накривкою накрив.

Прокинувся, либонь, із розплющеними очима, бо, здається, так і не зімкнув їх. Ясне сонячне світло лежало на підлозі, на столі, на скрині, на розворушканому ліжку. Чутно було, як біля печі порається баба.

— Що, вже прокинувся? — глянула темними очима-криничками на Дениска, що зісковзнув із печі.— А батько твій із Лук'яном уже подались до лісу.

— Чому ж не збудили мене?

— Навіщо будити? Вони тебе пожаліли, а самі вдосвіта рушили, ще й не сіріло. Сказали, що ти, мовляв, уже зловив одну лисицю, то вистачить.

І Дениско згадав нічну оказію: він лисицю ліжником накрив, ну й ну!

— А де вона? — поспитав, зайнявшись усміхом.

— Де їй бути, як не в діжці. Там і сидить, своєї долі очікує. Дениско, вдягнувшись, вийшов у сіни. В кутку, за драбиною,

стояла чимала діжка, що пахла огірчаним розсолом. Дениско постояв коло неї, прислухаючись, чи не ворухнеться щось усередині, чи не шеберхне. Навіть вухом до клепки притулився, але нічого не почув. Мабуть, причаїлась так, що й не дихне, перелякана, душі своєї не чує.

— Ходімо, я тобі диких кіз покажу,— сказала баба, ставши на порозі.

По рипучому снігу повела його до хліва, одхилила двері. Дениско боязко ступив за нею, і поки очі звикали до темряви в хліві, нічого не міг розгледіти... Та ось же коні стоять, якими вони приїхали, повернули до Дениска гніді морди! Й корова дивиться, дмухаючи з ніздрів теплою парою.

— Ось вони,— сказала баба й махнула рукою на корову— Відступись, Манько, не заступай...

Манька важко відступилась, і Дениско нарешті побачив трьох диких кізок, що стояли в дерев'яній загорожі. Позбивались докупи, позадирали морди, попритулювали вуха — полякались, видно. На найменшому — не інакше як козеняті— шкіра дрібно тремтіла.

— Подивився,— сказала баба,— а тепер ходімо.

— Та я не заподію їм поганого,— став проситись Дениско.— Хочу ще подивитись. Вони звикнуть до мене і не боятимуться.

— Е-е, не треба, щоб до всіх звикали... Таки взяла Дениска за руку й вивела з хліва.

— Хочеш — у лісі погуляй трохи, тільки з дороги не зминай і від хати далеко не відходь.

Дениско послухався. А зійти з дороги однаково б не зміг, бо снігу високого повно, загрузнеш до пояса. Ось лижня свіжа повела вбік, це, либонь, батько з лісником прокладали. їм добре, стали на лижі — й гайда!

Одійшов Дениско не так і далеко, аж уздрів височенну ялину з обчухраним гіллям. Над самісінькою дорогою стриміла.

Задер Дениско голову, щоб подивитись, куди сягає верхівкою та ялина, і запримітив на стовбурі щось руде й пухнасте. Воно спершу притулилось до сучка, ніби цікаво приглядалось до Дениска, а потім кинулося вбік і хутенько так, помахуючи хвостом, подерлося вгору. "Білка!" — здогадався Дениско, і все в нього раптом зайнялось радістю.

Білку бачив уперше. Вона сховалася за гілляччям, і Дениско, грузнучи, пішов навколо стовбура. Ішов, а білка, ховаючись, пересувалась, так що він бачив лише пучечок шерсті на спині й іноді трошки хвоста, який то зникав, то з'являвся. Зрештою Денискові обридло кружляти навколо сосни, й він сказав уголос:

— Ховаєшся, то ховайся, мені що до того.

Й тільки це сказав і тільки намірився йти, як білка легенько вискочила на обчухрану гіллячку, й Дениско дивився на неї, скільки хотів. Аж поки батько з Лук'яном показалися з лісу. Як тільки загледів 'їх, відразу забув про білку, наче й не було її ніколи, кинувся назустріч. Біг, а сам приглядався — несуть щось із полювання чи ні?

Підскочив до них і слова не міг сказати, захеканий, тільки в очі дивився запитливо.

— Не вбили вовка,— сказав батько,— бо далеко був од нас...

— А ведмедя не стрелили тому,— обізвався дядько Лук'ян,— що вони в нашому лісі не водяться.

— Ви глузуєте,— насупився Дениско. Й показав рукою на ялину.— Ген отам білка скаче, руда-преруда...

— Білок не варто стріляти,— мовив Лук'ян,— бо в нашому лісі їх не так багато. А як устрелимо, то який толк? Малесенька шкурка, не більше. Це не те, що твоя лисиця...

— З лисиці шапку тобі пошиємо, і на комір залишиться,— підморгнув батько.

— Так ви полювали... Навіть мене не захотіли розбудити,— бурчав Дениско зовсім тихо, що його й не чули. І вже голосніше:— А що ви бачили, скажіть!

— Диких кіз бачили,— мовив батько.

— Велике диво— дикі кози,— пробурчав Дениско.— Я теж бачив. А вовка й справді бачили чи обманюєте?

— І вовка бачили, й не одного, а двох.

Дениско навіть озирнувся по боках, наче ті два вовки могли бути зараз поблизу...

Десь уже ген-ген пополудні повертались додому. Мішок із лисицею лежав у Денискових ногах. Він то здригався, то і застигав непорушно. Дениско хотів би притримати його ру— ! кою, коли сани гойдало, але боявся, що лисиця вкусить і через мішок.

— Тату,— обізвався,— а це правда, що лисиці хитрі?

— То тільки так говорять про них,— відповів батько.— Які ж вони хитрі, коли, бачиш, зайшла в хату, а ти голими руками зловив.

І справді, подумав Дениско, це, либонь, попалась йому на-йдурніша лисиця. Або довірилась дядькові Лук'янові — мабуть, наслухалася поміж звірів гарного про нього, от і прийшла, щоб погрітися вночі. Не боячись, лягла коло Дениска, а він із переляку й накрив ліжником. А як блищали оченята, коли Дениско поглянув ото на неї... Мабуть, батько й справді вб'є лисицю, а з хутра пошиє Денискові шапку.

Й раптом стало неймовірно шкода довірливу лисицю! Хотів сказати батькові, що не треба вбивати, що ліпше б випустити, адже вона й не думала попадатись їм до рук... А тому що не міг видушити з себе ці слова, стало пекти в грудях, защипало очі, й він заплакав. Спершу плакав тихенько, беззвучно, далі голосніше, аж батько озирнувся на той плач.

— Ну, чого ти, чого? — спитав занепокоєно.— Це тебе так лисиця перелякала, еге?

Дениско заперечливо крутив головою.

— Скоро вже вдома будемо, не рюмсай...

Сльози ллялися самі, Дениско вже не міг би й пояснити, звідки взялись і за чим він плаче. Плакав, і на душі ставало легше, наче з неї хтось зсував важенний камінь.

Коні бігли хутко, білі кім'яхи снігу з-під їхніх копит злітали високо над саньми.